

1.Fra Lillehammer: Augusta Charlotte Laumann

Inger Elisabeth Fryjordet
Fåberg og Lillehammer Historielag

Augusta Charlotte Laumann, 17 år gammel, var klar for den lange "Amerikareisen" våren 1837.

Noen av familien Laumanns bekjente i Ringsaker hadde utvandret noe år tidligere, noe som også hadde gitt faren glassblåseren Johan Joseph Laumann tanker om bedre økonomi i Amerika.

Johan Joseph Laumann ble gift med Grethe Marie Nilsen, datter til lensmann Ole Nilsen på Stolpestad i Ringsaker. Sammen fikk Johan Joseph og Grethe Marie Laumann 9 barn som vokste opp på Jevne Glassverk og det vesle bruket Diget, som de overtok seinere.

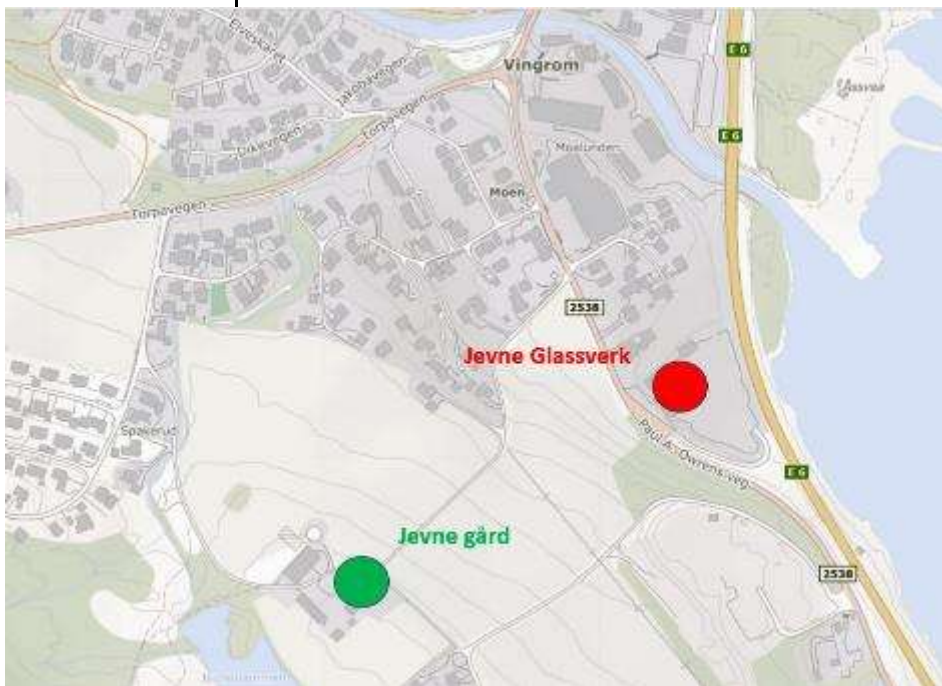
Augusta Charlotte ble født på Jevne Glassverk i Vingrom i 1819. Faren Johan Joseph Laumann var 2. generasjons glassblåser på Østlandet, mens hans foreldre kom fra Bøhmen og slo seg først ned på Hurdal Glassverk i 1789.

Sammen med flere glassblåsere kom Augustas farfar Lorentz Laumann til Vingrom da Jevne Glassverk ble anlagt i 1792. Her ble det oppført Glasshytte med smelteovner, boliger for glassverkets familier og ansatt, i tillegg en skolestue hvor glassverkets barn fikk undervisning.

Glassverket kom raskt i gang med produksjon av vindusglass og eksporterte store mengder til Amerika. Jevne Glassverk lå ved Mjøsa, og vindusglasset ble transportert nedover Mjøsa til Eidsvoll på store lektere.

Produksjonen gikk godt de første tiårene, glasset ble regnet for å være av god kvalitet og beste sort rent vindusglass, det ble blant annet levert store ordre til Danmark. Etter 1814 mistet de norske glassverkene mye av det viktige danske markedet for glassvarer.

Dette var starten på dårligere tider ved Jevne Glassverk, og Verket kom på handel i 1820-årene. Inntektene og levekårene for arbeiderne ble også dårligere.

Kart – Jevne Glassverk (ca plassering)

Augusta Charlotte ble født inn i et glassblåser-samfunn med sosiale og kulturelle ulikheter sammenliknet med den lokale befolkningen. De betegnet glassverksarbeiderne som "fremmede".

Glassblåserne var høytlønnsgrupper i forhold til norske verksarbeidere. De hadde egne arbeidsreglement, skole- og boligordninger og pensjonsavtaler.

I skolestua fikk Augusta Charlotte undervisning alle hverdager, om sommeren kl.7-11 på formiddagen og kl.13-18 om ettermiddagen. Vinterstid fra kl.7-12 om formiddagen og kl.13-17 om ettermiddagen hvis dagslyset til- lot det. Lørdag ettermiddag var undervisningsfri.

Petronelle Nielsens dagbok er et meget verdifullt kildeskrift for denne beretning

hvilke Stad med
En ligger paa en
Land og der paa
Hjort var en liden
jorde den mangler
en i den store Stad
imfæ min Hjerte
ler, efter 20 Aar
og Gledly, End kan
me Eje Blide fæder, og hvor for Dag
t være Hjertelig, oven at finde store
Læstning, forrest med en Adels god
Læstning, forrest med en Adels god

Barna på glassverkene hadde det dobbelte av den undervisningstida som var påkrevd.

På skolen hadde de obligatoriske fag som religion, geografi, verdens historie, fedrelandets historie, filosofisk encyclopedia, matematikk, modersmålet, det tyske språket og det latinske språket. Augusta Charlotte var eldst i søskenflokket, var skoleflink og fikk tidlig oppgaver som skulle gjøre henne til en trygg og selvstendig ung jente.

I 1827 kom besteforeldrene flyttende fra Ringsaker til gården Røine, ikke langt fra Jevne Glassverk. Til gården var det flere husmannsplasser, blant andre plassen Diget, som Laumann fikk overta og etter hvert kjøpt av svigerforeldrene. På denne tiden var produksjonen og inntektene ved glassverket gått ytterligere ned og Johan Joseph

Laumann så seg nødt til å arbeide utenom glassverket for å få inntekter til den store familien.

Produksjonen ved Jevne Glassverk stoppet helt i 1835, og våren 1836 ble det holdt stor auksjon på verket. Arbeiderne måtte se seg om etter annet arbeid.

Laumannfamilien hadde bare det vesle gårdsbruket, Diget, å livnære seg på. De var nå blitt en familie på 11, og plassen ga dem ikke noe liv i overklassen.

Utvandringen til Amerika var så smått begynt og nå Øst-Norge, og gjennom bekjente hadde Laumann fått høre at de kunne lykkes bedre i Amerika, men samtidig en usikker og kostbar lang reise. Hva om Augusta Charlotte kunne tenke seg å reise og undersøke mulighetene for at resten av familien kunne komme etter.

Augusta Charlotte som nå var 17 år, hadde gode evner, mot og viljestyrke, slik beskriver tante Petronelle Nilsen Augusta i sin dagbok.

En reise med seilskip til Amerika kostet ca. 30 spesiedaler, overfarten kunne ta opptil to måneder avhengig av vind- og værforhold.

Med god hjelp av tanten Petronelle Nilsen til finansiering av reisen, forlot Augusta Charlotte Laumann, den 11. mai 1837, Vingrom for godt og satte kursen mot New York.

Bilde fra New York i 1839

Augusta reiste for å undersøke forholdene i Amerika, og hvilke muligheter foreldrene og søsknene hadde i vente hvis de en gang kom etter.

I New York ble Augusta etter hvert kjent med en nordmann fra Arendal, Mathias Aalholm.

Aalholm drev sammen med franskmannen William Brewer en betydelig handel i byen, og Augusta fikk arbeid hos dem. Hun skaffet seg dermed nok penger til losji, kost og klær, foruten at hun også la penger til side. Etter to år i New York oppfordret hun resten av familien til å komme etter.

I 1839 solgte Grethe Marie og Johan Joseph Laumann gården Diget for 900 spd, og omsatte i penger mesteparten av hva de eide. Søsteren Petronelle Nilsen og deres foreldre hjalp også denne gangen til med reisepenger og utstyr for den store familien.

14. mai 1839 reiste Grethe Marie og Johan Joseph Laumann og deres 8 barn, i alderen 18 til knapt 3 år til New York via Le Havre, Frankrike. De reiste sammen med Ringsakerbonden Lars Johannesen Holo og hans familie. I New York ble de gjenforent med Augusta som tross sin unge alder hadde gjort stor framgang og spart seg opp 60 dollar som hun ga foreldrene som startkapital i et nytt og utfordrende land.

Augusta Charlotte Laumann giftet seg med William Brewer, sammen fikk de 3 barn. Noen år senere flyttet Brewer-familien til Frankrike hvor William hadde vokste opp.

Laumann-familien dro vestover og slo seg ned i Sugar Creek, Iowa og etablerte farmen Woodside. Johan Joseph Laumann døde allerede i 1842 og er begravet på farmen.

En av sønnene drev farmen videre, mens flere av søsknene og moren Grethe Marie bosatte

seg i byen St.Peter, Minnesota. Grethe Marie Laumann døde i 1875 og er begravet ved Greenhill Cemetery i St.Peter.

Grete Marie Laumann i eldre år.

Laumann-familiens etterslekt er spredt over store deler av USA, men det er fortsatt slekt i St.Peter.

Augusta Charlotte Laumann, Fåberg's første utvandrer til Amerika, flyttet med mann og barna tilbake til Europa og bosatte seg i Paris.

Kilde: «Fåberg og Lillehammer. Utvandringen. Årbok, Fåberg historielag 1986. Lenke til digitalisert utgave, årbok 7: http://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digitids-skrift_2019013181209_001